

Preek 29 juni 2025

Prediker 3 vers 1 t/m 8; Matteüs 5 vers 1 t/m 10

Gemeente van onze Heer Jezus Christus

'Het is tijd om ons geestelijk voor te bereiden op oorlog', zei NAVO secretaris-generaal Mark Rutte eind vorig jaar in een toespraak. 'Er is een tijd voor oorlog', zei de bijbelse Prediker al veel langer geleden. De woorden van Mark Rutte zijn de afgelopen maanden niet minder actueel geworden. Het is – met een kleine variant op de woorden van de Prediker – nu in ieder geval volop 'een tijd *van* oorlog': Rusland - Oekraïne, Israël-Gaza, Israël – Iran (gelukkig wapenstilstand) en nog zoveel meer regionale conflicten her en der. Op de NAVO-top in Den Haag spraken wereldleiders deze week over een structurele verhoging van ons defensiebudget naar 5 %. Het was een geslaagde top.... En ondertussen wordt er onderzoek gedaan naar de 'sneувelbereidheid' van jonge mensen en worden we opgeroepen voor een goed 'noodpakket' te zorgen...

'Er is een tijd voor oorlog', zei de bijbelse Prediker in zijn beroemde gedicht over de tijd. Er worden zeven keer steeds twee woordparen genoemd, meestal uiterste tegenstellingen. In totaal achtentwintig gebeurtenissen die zo ongeveer het hele mensenleven omvatten. Steeds voorafgegaan door 'er is een tijd voor...' 'God heeft alles wat er is de goede plaats in de tijd gegeven, en ook heeft Hij de mens inzicht in de tijd gegeven...' Er is ook een tijd voor oorlog. Dat schuurt. Net als een tijd om te doden of een tijd om te haten. Daar is toch nooit tijd voor. Als volgelingen van Jezus worden we toch opgeroepen om niet te doden, niet te haten, om alles te doen om oorlog te voorkomen? 'Gelukkig de vrede-stichters...', zei Jezus. En zo is het ook. Maar Prediker is een realist. Hij somt allerlei activiteiten op die voorbij komen in het leven. Een samenvatting van het leven. Zo gaat het nu eenmaal. Wen er maar aan! Maar weet ook. In de tijd die God ons heeft gegeven is Hij erbij. Wat er ook gebeurt. 'Mijn tijden zijn in uw hand', zei een psalmdichter. Wat voor tijden dat ook zijn!

'Er is een tijd voor oorlog...' Zo is het nu eenmaal. Wen er maar aan. Het is nooit anders geweest. Maar ondertussen is het natuurlijk wel verschrikkelijk. Ieder weldenkend mens is tegen oorlog. Oorlog betekent dood en verderf, chaos en verdriet. En altijd veel onschuldige slachtoffers. Oorlog is tohu wabohu, het woeste en het ledige. Vermoorden, verkrachten, bedrog en geweld krijgen ruim baan. Met generatielange trauma's tot gevolg. Wie is nu niet tegen oorlog?! In een themadienst over oorlog en vrede hoeven we ons niet druk te maken over de vraag of de kerk nu voor of tegen oorlog is... Tegen natuurlijk. Duhhhh... Maar tegelijk heeft het niet zoveel zin om dat te zeggen. Want er wordt niet naar geluisterd. De tijden door zijn er altijd weer oorlogen. 'Er is een tijd voor oorlog...' Blijkbaar. En oorlog is niet altijd te vermijden. Doe daar wel je best voor. Span je tot het uiterste in voor vrede. Maar soms kan het niet anders. Blijkbaar. Merken we telkens weer. Dan is oorlog zomaar dichtbij. De spanningen in de wereld nemen toe. Defensiebudgetten moeten drastisch omhoog. En de krijgsmacht moet zich - na jaren van vooral vredesmissies elders in de wereld – weer bezighouden met hoofdtak nummer 1: het beschermen van het eigen grondgebied en dat van bondgenoten.

Wat is in dit klimaat, in deze wereldtijd dan de taak van de kerk, wat is onze houding? Hoe stellen we ons op als gelovige mensen, in een tijd van dreiging, als spanningen toenemen? Wat wordt er van je gevraagd?

In de eerste plaats nuchterheid, denk ik. Denkend aan Prediker: 'Er is een tijd voor...' Iemand zei: 'In de kerk doen we aan nuchter verwachttingsmanagement'. Natuurlijk hopen we op vrede, verlangen we ernaar, werken we eraan. Jezus zei echt niet zomaar: 'Gelukkig de vredestitel...' Maar tegelijk maken we ons geen illusies. We leven in deze wereld. Jezus heeft ook gezegd: 'Denk niet dat Ik gekomen ben om vrede te brengen op de aarde; Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard...' De wereld is een gevaarlijke plek, wil Hij maar zeggen, een plek van strijd, een plek waar goed en kwaad botsen. En ook een volgeling van Jezus mengt zich in die strijd. Tegen het kwade, de boze machten, de onmenselijkheid... En soms betekent dat letterlijk oorlog. Dat is het eerlijke verhaal. Oorlog is er altijd geweest en zal er altijd zijn. Tenminste... Daarover later meer.

Wat wordt er van je gevraagd? In de tweede plaats moed, of in ieder geval geen paniek.... Een grondtoon door heel de Bijbel heen is altijd weer: 'wees niet bang, vrees niet!' Niet als ontkenning van de angst. Nee, natuurlijk niet. Die slaat iedereen wel eens om het hart. En vaak ook terecht. Maar laat je er niet door leiden! 'Vrees niet!' - het is een uitnodiging tot geloven, hopen, liefhebben, ook als de omstandigheden nijpend zijn. Het is een uitnodiging om te blijven staan in het geloof, om moedig te zijn.

Weet je wat je niet moet vergeten: de dood heeft niet het laatste woord! Wekelijks komen wij samen op de opstandingsdag van de Heer. Wekelijks vieren wij dat de dood is overwonnen. Natuurlijk, de dood blijft verschrikkelijk. En bij een woord als 'sneuveld bereidheid' huiver je. En je denkt aan je kinderen, je kleinkinderen. Of je ziet de beelden voor je van zoveel slachtoffers van oorlog her en der en overal. Vreselijk. Maar zelfs de dood en al die verschrikkelijke doodsmachten kunnen je niet scheiden van de liefde van Jezus Christus. Niets of niemand niet! Dat mag je niet vergeten. Dat vergeet je onwillekeurig toch telkens weer. En daarom mag het je steeds weer opnieuw gezegd worden. Daarom ga je onder andere naar de kerk.

Wat wordt er van je gevraagd? In de derde plaats onderscheidingsvermogen, en wegblijven van zwart-wit denken. De wereld is zo ingewikkeld. Vragen zijn soms zo complex. Oorlog - ook als die gerechtvaardigd is - blijft een kwaad, mensen krijgen bloed aan hun handen. Aan beide kanten vechten mensen tegen mensen en raken besmet met schuld, schaamte en verdriet. Dat gebeurt. En voor al die ingewikkelde vragen moet ruimte zijn in de kerk, voor mensen die die vragen stellen, mensen met verschillende opvattingen, mensen die ook verschillende verantwoordelijkheden hebben. Mededogen hebben we nodig. Dat we ons niet laten meeslepen door die soms groteske vijandsbeelden over en weer: van wrede Russen, duivelse Iraniërs, mededogenloze Israëliërs... In de kerk zijn we daarin geoefend. Toch? In het spoor van Hem, die ons daarin is voorgedaan. Van Jezus die altijd oog had voor mensen, wie ze ook waren, die nooit mensen in groepen indeelde. Zelfbeheersing, vriendelijkheid en zachtmoedigheid zijn vrucht van de Geest. Waakzaamheid is nodig als de humaniteit, de menselijkheid in het gedrang komt. En dat kan zomaar gebeuren als oorlog dreigt.

Oorlog is er altijd geweest en zal er altijd zijn. Tenminste... Ja, dat is natuurlijk niet waar. In het geloof is geen ruimte voor fatalisme, voor doemdenken, voor 'het is nooit wat en zal nooit iets worden'. We staren ons niet blind op oorlog, op oorlogsdreiging. We houden altijd dat visioen voor ogen, toch? Van het vrederijk van God, dat komt. Iemand zei: 'Zelfs de tachtig - en honderdjarige oorlogen liepen af. Elke oorlog gaat voorbij. Zelfs deze wereld gaat voorbij. Dan pas zal het echt vrede zijn.'

Daarom: laat je niet vergiftigen door pessimisme, door wanhoop. Dat helpt je niet verder! Maar wees ook geen oppervlakkig optimist, die alles relativeert, elke dreiging wegwuift, en zich afsluit voor het nieuws. Dat helpt je niet verder!

Zing in de kerk van vrede, van een 'toekomst vol van hoop', en bedenk meer dan '10.000 redenen' om dankbaar te zijn. Maar blijft ook Kyrie eleison roepen - Heer, ontferm U! Kijk het beest van het kwaad, de oorlog, de haat in de bek. Breng je onmacht bij God.

In alle nuchterheid. Bezorgd. Maar niet angstig. Alert. Maar niet overspannen. Waakzaam en nuchter. Gelovig.

Ik was - in mijn vorige gemeente - bij het sterfbed van een trouw en betrokken gemeentelid. Hij was in de loop van zijn leven veel van de vertrouwde zekerheden van het geloof kwijtgeraakt. Onderweg verloren of bewust weggelegd. Hij had - naarmate hij ouder werd - meer vragen gekregen over God, de Bijbel enzovoort. Hij vond dat niet erg. Het was zo. Maar hij had een diepe zekerheid. Toch. Voor hem lag die besloten in dat bekende kinderliedje, dat zijn jonge kleindochter vaak voor hem zong.

*Je hoeft niet bang te zijn,
als oorlog komt of pijn.
De Heer zal als een muur
rondom jouw leven zijn.*

Hoe precies en wat, dat wist hij natuurlijk ook niet. En ja, hij zag best tegen het sterven op. Maar hij was niet bang. Bijzonder. Maar niet uitzonderlijk. Daarvoor heb ik dit soort ervaringen al te vaak van dichtbij meegemaakt.

Vrees niet! Wat er ook gebeurt. Als de oorlog komt. Of pijn. Vergeet niet: je bent van Christus. En dat maakt niemand ongedaan.

AMEN